

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Живко Димитров Жеков
на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор”
в област на висше образование 1. Педагогически науки
Професионално направление 1.2 Педагогика, Научна специалност
Специална педагогика

Тема на дисертационния труд: „Училищният двор като пространство
за усвояване и развитие на социални умения у студентите със
специални образователни потребности”

Автор: Василия Андрианаки

Научен ръководител: доц. д-р Емилия Евгениева

Дисертационният труд на **Василия Андрианаки** е едно много интересно и научно изследване, което ни насочва към проблем в специалната педагогика, който в годините на търсене на методи за по-добро обучение и възпитание на децата със специални образователни потребности не е бил обект на достатъчно внимание.

Отчитайки важността на приобщаващата среда и нейния потенциал да подпомага обучението, възпитанието и социализацията на децата със специални образователни потребности, авторът насочво вниманието ни към училищния двор като място, което обогатява пространството и чрез функциите си предоставя повече възможности за училищна работа и образование.

Като част от приобщаващата среда училищният двор изисква специално внимание не като архитектурно пространство, а като пространство, което да се осмисли и развива съобразно потребностите, особеностите и възможностите на децата със специални образователни потребности. Училищният двор е място, където се осъществява формалното и неформално обучение на децата, то е място, където потребителите на образователната услуга - деца, родители и обществото като цяло, се срещат с учителите и училищната администрация, т.е. то е специфично и значително различно пространство от това на училищната сграда. Чест прави на докторанта, че се е заела със сложната задача да проучи и опише неговите особености, да очертае подробно настоящите възгледи за мястото и ролята на училищния двор в живота на деца, техните семейства и местната общност, за да се доизгради съществуващият модел.

Дисертацията съдържа 154 стандартни страници, от които 139 стр. основен текст. Представена е в увод, 2 глави, резултати от изследването, заключение и приноси. Видът и обемът съответстват на изискванията за подобен тип разработки. Онагледена е с 46 таблици и 30 фигури. С оглед спецификата на темата дисертацията е добре структурирана. Видът и обемът съответстват на изискванията за подобен тип разработки.

В уводната част на дисертационния труд е представена актуалността на проблема, който се е заел да изследва авторът, а именно възможностите, които крие в себе си училищният двор за процеса на обучение и за интегрирането на деца и ученици със специални образователни потребности. Насочва вниманието към търсене на възможности за разширяване на връзката традиция - новаторство чрез развитие на съществуващата инфраструктура на училищното пространство, взаимодействието на различните общности и създаване на предпоставки за икономии на средства и ресурси.

Първа глава на дисертационния труд „Теоретичен обзор“ ни е представена в четири параграфа.

В параграф 1.1. „Интегриране на ученици със специални образователни потребности в общообразователна среда“ - авторът ни запознава с дългата история на образователната среда и с темата за възможностите и начините за преподаване и обучение на деца и ученици със специални образователни потребности, като подчертава, че основната задача на всяка образователна система е да осигури на децата необходимите условия за развитие. Този процес започва сегашната си хронология вероятно през 1924 г. с приемането на Женевската декларация за правата на детето.

В отделни подпараграфи са представени - функционалната грамотност, ключовите компетенции и съвременна интеграционна политика в България и Гърция. Представена е образователната политика за деца и ученици със специални образователни потребности, която започва през последното десетилетие на XIX век с разкриването на частни училища за деца с увредено зрение и слух. Разработват се специализирани методики за преподаване, чрез които се търсят възможности за изграждане на умения у учениците с проблеми в развитието да се справят с предизвикателствата на живота. Авторът ни разкрива развитието на

политиките за интеграция, които продължават повече от век и преминават през различни етапи, в които се наблюдават постижения и грешки. В контекста на това е откриването на някои културни фактори, които подкрепят по-силно неформалното развитие на процесите на включване в пространството на училищния двор.

Направеният от докторанта литературен обзор разкрива проблемите като ги формулира на три нива: първо, да се проучи мнението на учителите за предназначението и възможностите за по-активно използване на училищния двор; второ, да се проучи мнението доколко и какви специфики се наблюдават отчитат и относно организацията на училищния двор във връзка с приобщаването на ученици със специални образователни потребности; трето, да се проучи мнението на учителите доколко и как училищният двор може да стане среда на дейности, произтичащи от формирането на новите ключови компетентности, които определяме като крайъгълен камък в процеса на приобщаването.

Така структуриран, теоретичният анализ в първа глава ни дава ясна представа за основните теории и схващания на множество автори и концепциите по разглеждания проблем.

Във втора глава „Изследователска програма“ докторантът разкрива последователно идейната концепция на изследването си като ни представя организацията и съдържанието му.

Главният изследователски въпрос на дисертационното изследване „Доколко съвременната образователна система има готовност да решава проблеми, възникнали от съвместното действие на факторите „увреждане“ и „приемаща среда“ на учениците“ кореспондира с основната цел на емпиричното изследване „...да се проучи мнението на учителите за мястото и ролята на училищния двор в процеса на приобщаване на ученици със специални образователни потребности“. Това от своя страна води до коректно формулиране на задачите в дисертационния труд, които ще доведат до постигането на целта.

Поставените от докторанта три хипотези дават пълнота на цялостното изследване и предполагат развитие и доказателство на авторската теза.

Подробно описаната методиката на изследването дава яснота за извършените от докторанта изследвания и тяхната последователност.

Във връзка с поставената цел и изследователските въпроси, както и с отчитане на състоянието на средата на обучението на деца и ученици със специални образователни потребности в общообразователното училище в изследването си, дисертантът използва вторичен анализ на данни и анкетно проучване. Вторичният анализ на данни цели да проследи от нов ъгъл отношението на учителите към приемащата среда и да проследи промяната на това отношение в последните няколко години. Приложената миксирана стратегия на количествен подход към събирането на емпирична информация, респективно и нейната обработка е адекватна на проучването.

„Анализ на данните” е третата глава от дисертацията /според автореферата, но такава глава не се забелязва да е отбелязана в основната част на текста в дисертационния труд/, където са представени и анализирани всички резултати от направеното изследване.

При вторичния анализ на данни е направена извадката на три въпроса от проведеното изследване на нагласите на учителите към интегрирането на деца и ученици със специални образователни потребности, от които авторът определя следните основни характеристики на процеса: среда на обучение: - архитектурна, учебно-съдържателна, професионална; отношение към системата на интегриране; очакване за подкрепа от останалите участници и заинтересовани страни. От тази гледна точка се стига до следния извод, че създаването на приемаща среда е процес, който има своите вътрешни механизми и възможности за развитие на собствен ход, при което вторичният анализ на изследването показва, че за някои от промените ще повлияе полът, както е при оценката на процеса на интегриране, при други ще повлияе образованието, т.е. няма системен фактор, който да влияе на всички наблюдавани показатели.

Втората част на дисертационното изследване е проведено със специално конструиран въпросник за оценка на ролята и мястото на училищния двор в процеса на обучение и в частност на обучение на ученици със специални образователни потребности е съобразено с отправни точки, очертани при вторичния анализ на данни от изследвания на средата на интегриране: 1. Детайлизирани са параметрите на архитектурното пространство на училищния двор, както и параметрите на училищния двор като място за изнесено реализиране на учебното съдържание. 2. Представени са модели на осмисляне на приемащата среда

като в изследването се прави проучване само на български училищни институции. 3. Дворното пространство се разглежда от тледна точка на разбирането на учителите за споделената отговорност с родителите, а също така и спецификата на получаване на средства за реструктуриране, развиване и поддържане на пространството на двора.

На базата на проведеното изследване дисертанатът прави следното обобщение: дворното пространство е малко изследвано, а в същото време е важно място за формална и неформална среща на всички участници в процеса на обучение, което го прави важно за живота в училищната институция. Информираността, финансирането и регулирането на взаимоотношенията в него се споделят между институции и местна общност, което намалява интереса към него. Доброто обслужване и качествено му функциониране може да доведе до повишаване ефективността на процеса на обучение и ефикасността на взаимодействието между заинтересованите страни от него.

На базата на количественият анализ докторантът извежда интересни тенденции в мнението на учителите.

1. По отношение на информацията за изискванията за устройството на сградата и училищния двор учителите заявяват приоритетно желание да са информирани.

2. По отношение на финансирането на дейности и реконструкции в училищния двор учителите застават на категоричната позиция, че искат субсидии и тяхното инвестиране.

3. По отношение на използването на училищния двор от децата и семействата, а също и от учителите по време на уроци, отново се проявява устойчиво отношение.

Чрез статистическата обработка на събраните данни докторантът доказва, че върху мнението на учителите за мястото на училищния двор в живота на училището, факторът възраст не влияе, частично е влиянието на факторите пол и образование и най-значими за учителите са темите, свързани с финансирането и иницирането на проекти.

Училищният двор е пространство, избутано встрани от вниманието на учителите. Необходимо е към него да се насочи вниманието на всички участници в процеса на обучение и едва тогава да се потърси специфика на работата с деца със специални образователни потребности.

На основание на изведените статистически значими разлики докторантът ни представя параметрите на търсения модел.

Представеният от автора иновативен модел може постоянно да се надгражда. Спорадичното използване на дворното пространство в процеса на обучение е недостатък на системата. За неговото преодоляването докторантът успява да изведе няколко ключови компетентности, които са необходими за нормалното функциониране - екологичен и здравословен начин на живот; уменията за учене; връзка с рода и родното място.

Представената нова философия на образователната система и направените от доктораната изводи и заключения показват възможностите и недоразвита потенциал на дворното пространство в процеса на създаване на приобщаваща среда в училищната институция.

Оценявам положително анализа и дискусията на резултатите, в които докторантът показва умения за самостоятелна интерпретация на данни, но не забелязвам в основния текст на дисертацията и автореферата онези моменти, които доказват или отхвърлят заложените във връзка с научното изследване хипотези.

Изводите са обективни и са естествено следствие от проведения анализ.

Изведените приноси са ясно формулирани и отразяват научно-практическата стойност на труда.

Докторантът представя три (3) публикации, които популяризират резултатите от дисертационното изследване, за да станат достояние на по-широк кръг от специалисти.

Авторефератът (в обем от 53 стр.) отговаря на изискванията за обобщено представяне на дисертационния труд. Въпреки неточностите, които се наблюдават между автореферата и дисертационния труд, той е достатъчно информативен и в него са отразени основните моменти от разделите на труда, с акцент върху резултатите от изследването и приносите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на Василия Андрианаки „Училищният двор като пространство за усвояване и развитие на социални умения у студентите със специални образователни потребности” е добре планирана

и проведена разработка, съдържаща научно-приложни резултати на актуален проблем. В него докторантът доказва способността си за самостоятелно провеждане на научно изследване и интерпретация на резултатите.

Считам, че дисертационният труд отговаря на всички изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика - Специална педагогика.

На това основания и предвид общото положително впечатление от компетенциите на докторанта, предлагам на уважаемото научно жури да даде положителен вот и да присъди на Василия Андрианаки образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 1. 2. Педагогика - Специална педагогика.

гр. Варна
27.08.2019 г.

доц. д-р Живко Жеков: